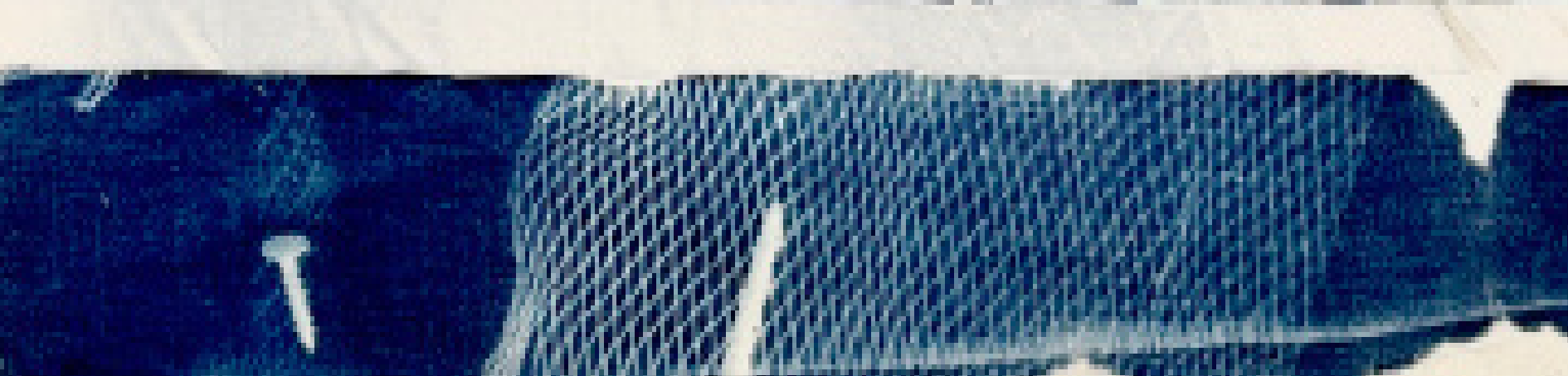
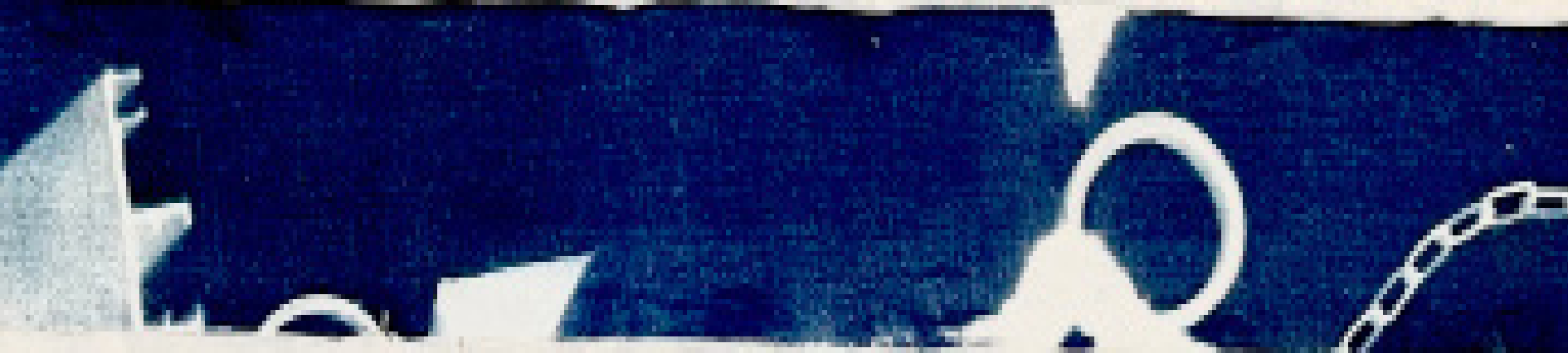

TDK // 2023 // Kézműves Esztétika

Konzulensek:

Falvai Balázs DLA

Nagy Márton Kálmán DLA

Török Dávid DLA

Szerzők:

Kiss Franciska

Plander Csenge

Tényi Anna

A SZÜKSÉG TÖRV

TARTALOMJEGYZÉK

01 Makrancos Darab-ok
mese

02 témafelvetés
Sárga üdülőtelep

03 koncepció
előtanulmány

04 Körkörös építészet
múltbéli mozgalmak

05 anyagkísérletek
kompozíciók

06 városi bányák
légópincék

07 cianotípiák
lenyomatok

08 konklúzió
továbbélés

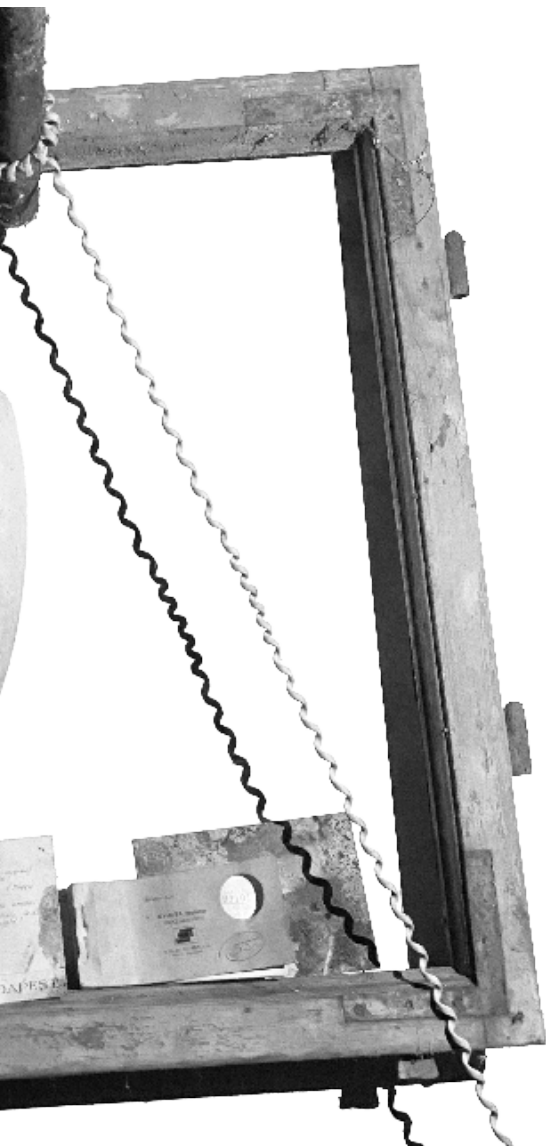
ÉNYT BONT

MAKRANCOS DARAB-OK

Amit most hallotok, még akkoriban történt, mikor még az exteriőrök, interiőrök és tartószerkezetek békében éldegéltek. Beszélgettek, játszottak, együtt múltatták az idejüket. Ám nem mindenhol volt az élet csupa játék és mese, Varázs Város centrumában Pál Király 7-es számú varázspalotájára ez nem éppen volt igaz.

Az eklektikus csodapalota sosem tudott beilleszkedni a város miliőjébe. A mágikus épületek kellemes és vidám csilingelésével ellentétben a hetes számú palotából folyton folyvást csak lárma és feszültség áradt. A bútorok, elemek sem egymással, sem használóikkal nem pendültek egy hullámhosszon. Gyakran hallatszott prűd Ablakok jajveszékelése az akaratuk ellenére rájuk mászó függönyök miatt. A termék bölcsei, a díszes, fenséges csillárok és lámpák -akik mindig rávilágítottak a problémákra- rendre összerendeztek akárhányszor megcsörrent a kagyló, nem csoda, hisz a Telefonok alattomos módon mindent kihallgattak és senki titkát meg nem tartva, elfecsegték azokat. A palota fő áldozatai a problémákat óvó, kézzel művelt Kárpitok voltak, kiket rendre eltapostak, simán átgázoltak rajtuk. Aztán ott volt az Asztal, akinek mégrosszabb sors jutott, személye szálnalmat keltett, mások problémáit cipelte a vállán saját sanyarú sorsával együtt, melyeket néha nem bírt el. A Falak voltak az egyetlenek, akik lankadatlan tartották a társa-

ság hátát a bajban, amely törekvéseket a csövek ármánygubancai folyton megfúrtak. A palota mélyen frusztrált és nihil objektumai egymásra zúdított haragjainak villámai állandó vihart kavartak. A hetes számú palota lakói egy napon megelégtettek a helyzetet és száműzték a zűrös elemeket a rettegett Szuterén Földre, melynek kapuját egy hatalmas lakattal zárták le. Baljós sorsukért egymást hibáztatták, mérgükben szétszéledtek a tér egymástól lehető legtávolabbi zugaiba. Ott magukba fordulva, az idő csapdájába esve öregedtek meg. Leépültek, magányukban szétestek és bizonyos részeik teljesen el is pusztultak. Egy napon egyszer csak a dohos, sötét, rideg Föld láncai kioldottak szoros kötelékükből s csörömpölve a földre hulltak megtörve hosszú idő némaságát. A világ fenekestül felfordult mikor kitört a háború a varázsvilágok között, a paloták nem daloltak többé, senki nem volt biztonságban. Az emberek a föld alatt kacskaringózó, Szuterén Földre kényszerültek menekülni, ahol semmi sem volt olyan mint otthonukban. A menekülők igényei és szükségletei ennél magasztosabbak voltak, így hamar nagy szomorúság és fájdalom lengte be a levegőt. A hanyatló elemek megsajnálták az embereket. Ami még megmaradt belőlük összeszedték, hamvaikból feltámadva egy halomba gyűltek, kollektívan felajánlva utolsó darabjaikat a sanyargó népnek. A palota apraja, nagyja otthonaik emlékképeit felidézve elkezdtek berendezni és kicsinosítani rideg, átmeneti lakhelyük a létrejött kupac darabjaiból. A Föld egy-kettőre megtelt étellel és szeretettel, melyet a lakók és objektumok együtt hoztak létre. Az egykoron hitvány elemek miután egymás helyzetébe kerültek, belátták, milyen nehéz is lehetett a másinak. Belátták, hogy hibáztak és békét kötöttek. Az új barátságokból szerelmek, később utódok születtek. A háborút követően a palotalakók és palotaelemek közösen építették újra lerombolt otthonuk.

Megtört az átok Pál Király hetes számú csodapalotája felett, a háború elmúlt és boldogan éltek míg meg nem haltak.

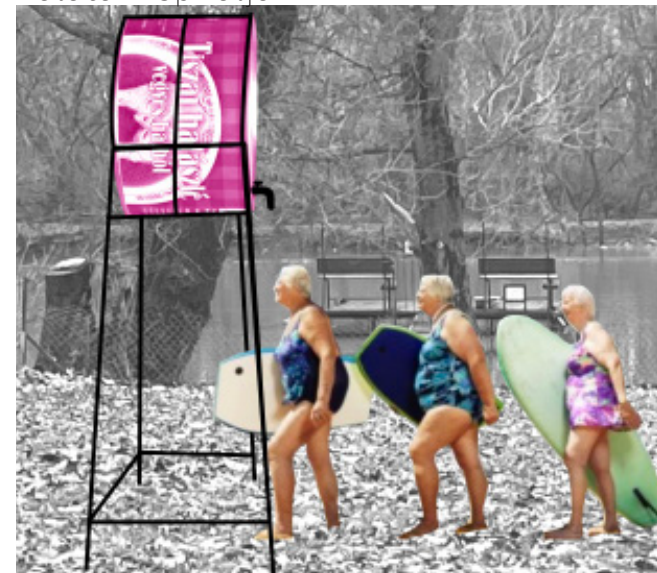
KONCEPCIÓ

A szabad asszociáció a művészetben - ahol az elme cenzúra vagy struktúra nélkül járhat - természetesen véletlenszerű kapcsolatokat teremt a gondolatok között, melyekre a legnagyobb hatást a szükség, a spontaneitás és az önkényesség gyakorolják. Mivel nem létezik a folyamatban lineáris gondolkodási minta nem tudjuk pontosan megmondani, mi lesz a kimenetele ennek az izgalmakkal teli, szabályok nélküli játéknak. Egy ház felépítéséhez szükség van az alapvető elemekre, falra tetőre, ablakra, ajtóra. Ezt sokféleképpen lehet megvalósítani. A Sárgában, Szeged üdülőtelepén található házakat diverzitás, játékosság és spontaneitás jellemzi. A legtöbb eleme ezeknek az épületeknek a közelben található ipari területek hulladék anyagából lett összerakva, feldíszítve. Az anyagok értékét lényegében a funkciójuk adja. A Sárga értékét pedig az ott élők alternatív gondolkodása az anyagfelhasználásról. Számukra nem létezik felesleges anyag. Az

egyik ember szemete a másiknak kincs. A szükség és az emberek kreatív anyagfelhasználása tette olyan izgalmassá és egyedivé a települést mint, amilyen most. A talált dolgokra ránézünk, megfogjuk, megszagoljuk, majd szabad asszociációs képességünk révén önkényesen, funkcionális elemeként használjuk fel őket. A téma felvetést a helyszín vizsgálta, a használók megtalálása indította el. A Sárgában található ipari hulladékok építészeti elemként való felhasználása gyakori jelenség, szinte minden épületen látni ennek nyomait. A terület ebből fakadó diverzitása teszi a Sárgát mégis egységessé, alapozza meg identitását. A település házai már önmagukban is egy tervezetlen anyagkísérlet részei. A helyre jellemző újrafelhasználás megértése a kutatás alapkonceptciója. Milyen építési metódusok jellemzőek erre a területre, hogyan lehet a szemetet hasznosítani. Hogyan lehet az egymástól teljesen idegen anyagokat egy új kontextusban-mint

a homlokzat-mégis egyensúlyba hozni? A házak formáinak vizsgálata után nekünk is lehetőségünk van egy olyan spontán tárgyalatkötésre, mely központi kérdése: **LEHET-E ESZTÉTIKUS A SZEMÉT?** Lehet-e igényes az újrafelhasználás? Dolgozatunk célja ezeknek a véletlenszerű kapcsolatoknak a feltárása, a különböző építőanyagok, hulladékok viszonyának vizsgálata, mely gondolkodást a Sárga spontán építészete és anyaghasználatja inspirálja.

KÖRKÖRÖS ÉPÍTÉSZET

A különféle hulladékok nagy halmozban nem rendelkeznek semmilyen esztétikai értékkel. Egyesével, darabonként kivesszük zsúfolt kontextusukból őket, így teljesen más megvilágításba kerülnek. Az új perspektívába helyezve szinte műtárgy jelleget kapnak.

A 21. századra jellemző pazarlással és tömeggyártással szembe mérve a feleslegessé vált építészeti elemek új anyagazonosságot kapnak.

A körforgásos gazdaság az újrafelhasználható anyagok végtelen körforgását ígéri, mely gyakran a városi bánya metaforája körül forog.

A „városi bányák” demisztifikálásakor egy olyan kiszámíthatatlan, heterogén közegben találjuk magunkat, ahol sokféle anyagot fedezhetünk fel kisebb mennyiségben, ellentétben egy igazi bányával, ahol egy féle anyag kiter-

melése folyik nagy mennyiségben. A várost értékes anyagok és újrafelhasználható elemek felhalmozásaként értelmezi.

Az építőipar fejlődésével a fogyasztás is rohamos növekedésnek indult, az anyagokat évről évre egyre nagyobb és nagyobb mennyiségekben kezdték el gyártani, amelynek végére az építőipari világ teljesen elvesztette a kapcsolatot az anyagi sajátosságokkal.

A nagy építkezéseken az újrafelhasználás már régóta eltűnt gyakorlat. Az anyagok értéke romlott, a minőség helyett a mennyiség került a középpontba. A hosszú távra tervezés helyett fontosabb lett a lehető legkevesebb anyag használatával a lehető legtöbb nyereség elérése. Az 1970-es évekre a legtöbb csempe olyan vékony lett, és olyan erősen ragasztották a padlóhoz, hogy az újrafelhasználás teljesen ellehetetlenítetté vált. A

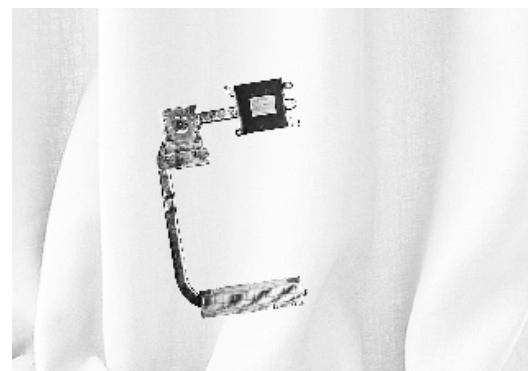
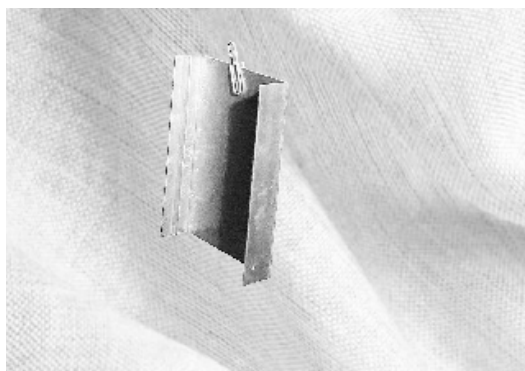
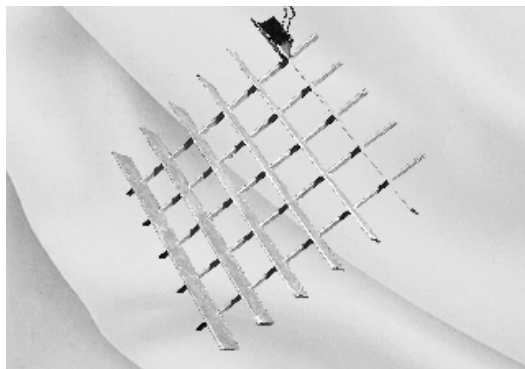
tönkremenetel mellett a nagyon alacsony áron beszerezhető új anyagok sem tették indokoltá a korábbi építőelemek megmentését. A visszanyert anyagok előkészítése kézi feladat, mely magába foglalja a tisztítást, a szétszerelést, megkövetel jelentős ismereteket, önállóságot, rugalmasságot, valamint az eszközök és módszerek ismeretét. A körforgás megközelíthető úgyis, hogy újra felfedezzük az alternatív gyakorlatokat és narratívákat, elismerjük az anyagok értékes tulajdonságait, mindennekelőtt a megőrzésre törekszünk. A pazarló és nyereség hajhászó társadalom ellen vívott harcban az építészek kritikus szerepet kapnak, hiszen vezető feladatuk van az építőelemek és épületek körkörös felhasználásra tervezésében, erre stratégiák állításában és a fenntarthatóság fő szempontként való kezelésében.

ANYAGKÍSÉRLET

Az eddig csak funkcionálisan értékes materiák új esztétikai szerepet kaphatnak semleges közegbe kerülve. A különböző anyagok jellege beleveszik ebbe az "öntőformába", ezzel átértelmeződik. Az új környezet mivoltában a szemét kavalkád leegyszerűsödik, minden anyag egymáshoz viszonyíthatóvá válik, megszűnik a diszharmonikus érzet. Szemétből használható tárggyá alakulnak át, 'építőelemekként' jelennek meg, ezzel egy új felhasználási lehetőséget teremtenek meg. Lehetőségünk van a hagyományos lakás formai elemait és a szemét sokszínűségét egye-síteni, új építési módszerekkel kísérletezni.

VÁROSI BÁNYÁK

Munkánk során sokszor felmerült a kérdés, mitől lesz valami otthonos, kényelmes, melyet először az anyagok szintjén szerettünk volna feltérképezni. Különböző tulajdonságú anyagokhoz különböző asszociációk társulnak. A puha, természetes anyagokhoz az otthon, a kényelem, míg a durvább, ipusztuális matériák ezzel ellentétes érzéseket váltanak ki belőlünk. Korábbi tervezésünk során sokszor kísérleteztünk azzal, hogyan lehet megtalálni ezeknek az ötvözetét, hogyan lehet feloldani ezt a kontrasztot, vagy éppen egy tradicionálisan hideg érzetet keltő anyag felhasználásával hogyan lehet egészen másfajta érzéseket kiváltani. A kutató munkánk során ezt a gondolatmenetet szerettük volna folytatni, nem csak az anyagok de terek szintjén is vizsgálni. A pszichoanalízis a szabad asszociációt analitikus, egyenletesen

lebegő közegben vizsgálja. Ennek tudatában esett a helyszín választásunk a légópincék tereire, egy olyan üres vászonra, amely teret tud adni bármilyen ötlet kibontakozására. A légópincék a föld alatt találhatóak, melyek óvóhelyként szolgáltak a háborús időkben a légítámadások, bombázások ellen. Ezen esetekben az emberek ideiglenes lakóterévé váltak, ahol határozatlan ideig éltek együtt az oda kényszerülő társasház lakói, vagy családi házak famíliái: ettek, ittak, aludtak, játszottak, beszélgettek. Ahogyan az idők változtak, a hétköznapi szükség is megváltozott, ezzel együtt a légópincék funkciója is. A városok alatt húzódó terek a köztudatban gyakorlatias szemszögből vannak jelen, nincs identitásuk, építészeti hovatartozásuk. Korábbi ideiglenes lakhatási funkciójukat felváltotta egy másodlagos raktár szerep. Megszűnt

a szükség az eredeti funkcióra, ma a köz nem tartja fontosnak a hely karbantartását, nincsenek eladva, kiadva, így rohamosan pusztulnak le, értéktelenednek el a város alatt található légópincék. Az óvóhely, mint civilizált nomád lakhatási forma maga a pszichoanalitikus vizsgálat. Az ott tartózkodás ideiglenessége és minimalizmusa miatt rákényszerítette az embert a kreatív anyagkísérletekre és, hogy azokat milyen funkcionális eszközként tudja majd felhasználni. A már meglévő elemek újbóli használatba vétele természetesen véletlenszerű kapcsolatok kialakulására ad lehetőséget, önformálódó. A talált dolgokra ránézünk, megfogjuk, megszagoljuk, majd szabad asszociációs képességünk révén önkényesen, funkcionális elemekként használjuk fel. A kísérlet eredményétől természetesen őszinte megjelenést várunk,

ami nem öncélúan szép, hanem, ami a készítők használatba vételétől válik azzá ami. Egy sötét helyre belépve, félelem és nyugtalanság tölthet el minket, amennyiben nem ismerjük a tér alaprajzát, nem tudjuk melyik szobában mit találunk, ez az érzés hatványozódik. A sötét, a por, a falakról lepergett vakolat, illetve az, hogy a következő szobába lépve mit találunk mind félelemmel tölt el minket. Azonban, ha

a légópincék-hez tartozó asszociációkat a háború során vizsgáljuk akkor a kényszerhelyzet ellenére felmerül egy új, otthonosságot és biztonságot sejtető funkció. Felmerülhet a kérdés, hogy az idegen hely által okozott nyugtalanság enyhülhet-e a megismeréssel. Ahogy egyre inkább kiismerjük a tereket és már tudjuk mit találunk a következő sarokban a félelemérzet kettéfoszlik, a sötét ellenére a

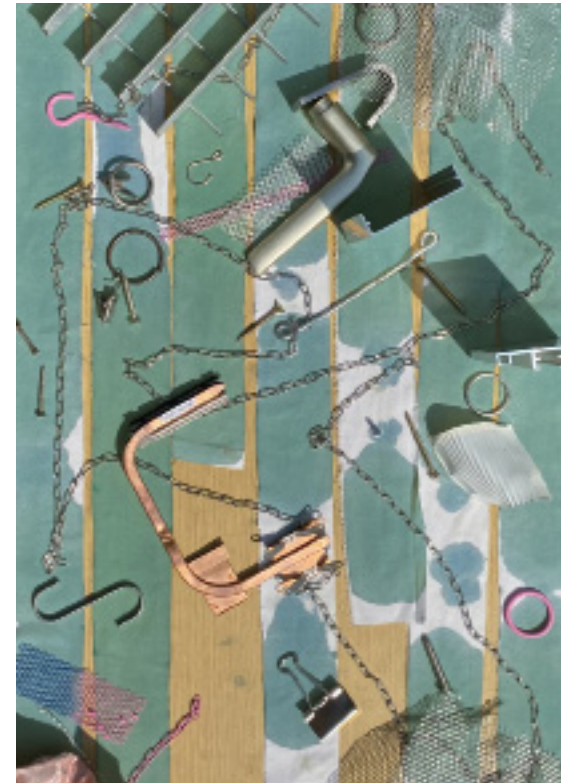
fejünkben tárolt mentális térkép segítségével tudjuk mire számítsunk. Hosszabban megvizsgálva, ezek a terek tele vannak lenyomatokkal, amik a korábbi emberek személyiségét, életük egy darabját őrzik. Az elhanyagolt légópincék értéke a megismeréssel nő, minden újabb bejárással erősödik a genius loci.

CIANO- TÍPIA

Egy üres vászon és a cianotípia, mint technika megfelelő befoglaló keret bármilyen formájú és minőségű építészeti anyag egymással összhangba hozására. A cianotípia egyszínűsége képes, csak a formák megőrzésére. A negatívként használt tárgyak jellege megmarad, de

a hozzájuk társított érzékelhető tulajdonságaik elvesznek. A semleges vizsgálati tér a sötét, üres pince, az anyagok az itt található felújításokból megmaradt szemetek, melyek lenyomatai a fehér vásznon napfény hatására a régi ideiglenes lakások berendezését

tükrözik vissza. Új esztétikum keletkezik, a pince korábbi hulladék-tároló szerepét a kiállítótér veszi át. A kiállítás két meghatározó anyagból áll. A kívül elhelyezkedő nyers, koszos, elhanyagolt pince térből, és az ezt megtörő belső, puha textil anyagból. E két anyag mutat-

ja, hogy egyszerű eszközökkel is megteremthető az otthonosság bármilyen struktúrában. Hogyan lesz lakható egy alpból emberi természettel ellenes közeg? A lakás mint érték, hogyan hozható szimbiózisba egy rideg anyaggal? A nyers, már-már szemétnak titu-

lált építőanyagokat lágy textillel egységbe hozva olyan kontraszt alakul ki, mely az egész tér hangulatát megváltoztatja.

KONKLÚZIÓ

Munkánk során az építészet háttérterületein mozogtunk, egy-egy terv formájában kézzelfoghatóvá vált ez a kísérletezés. Elsősorban nem egy tervdokumentációra törekedtünk, hanem a hely megismerésére illetve kísérletezéssel annak módszertanának megértésére. Ez a fajta hozzáállás nem minden esetben vezethet el egy valódi tervhez, de a Sárga kapcsán olyan kérdésekkel volt alkalmunk foglalkozni, amelyek önmagukban időtlenek, ugyanúgy felmerülhetnek egy mai projektnél, mint egy száz évvel korábbinál.

Fontos szerepet játszott munkánk során a véletlenszerűség, hiszen a szövevényes kísérletezések végére rajzolódott ki egy olyan koncepció, ami lényegében csak a félév végére nyert értelmet. Bár egy terv fejlődéséhez elengedhetetlen az előre gondolkodás és a koncepcióalkotás valamint ezek fejlesztése,

mégis a kísérletezés eredményeképpen olyan funkciókat tudtunk feltárni amelyek a hely ismerete és az anyaghasználat megértése nélkül nem kerülhettek volna elő. A kísérletek a félév során szabadon folytak nem feltétlenül kerestük a kapcsolódásokat, nem ezeket kívántuk továbbfejleszteni, hanem a gondolkodásunk haladása mentén szerettünk volna újabb anyagok és technikák által új tárgyakat létrehozni. Ennek ellenére, vagy pont ezért, mivel a gondolataink fejlődését követik le a tárgyak ezeket egymás mögé fűzve kirajzolódik egy fejlődési ív. Ez megmutatja hogyan formálódott a terület házaít egyszerűen imitáló makett sorozat egy, az elvet talán megértő és annak emléket állító végleges funkcióvá és tárggyá. Ezeknek a kísérleti tárgyaknak az utólagos vizsgálata során fogalmazódtak meg azon kérdések, amelyek szá-

munkra fontosak voltak illetve fontossá váltak a félév során.

Nem feltétlen különbözik ez a fajta kísérletezés az építészeti tervezés során felvázolt skiccektől, melyek lényegében kísérletek az épület különböző aspektusaira. Ezek a vázlatok készítésük során talán jelntéktelennek tűnhetnek de visszatekintve, megvizsgálva őket választ kaphatunk a saját tervezési folyamatunk milyenségére, vagy akár annak sikerességére is. Ezen vázlatok összesítése mutatja meg mindazt, amin gondolkodtunk, a lehetőségeket, minden fejlődési lépést a tervben. Ezek összesítése mutatja meg a számunkra legfontosabb problémákat, döntéseket. Ez a folyamat az összes minket érő tényező lenyomata, kétszer különböző időben nem készülhetnek el ugyanazok a rajzok. Kísérletezésünket jellemezhetjük úgy is mint térbeli skiccek, azonban nem csupán egy formai vagy esztétikai megoldást kerestünk, hanem egy funkciót ami passzol a helyszínen talált különleges építési formához.

